

ANNE JACOBSOVÁ
ALIAS MARIE LAMBALLE

KAVIAREŇ U ANJELA

NOVÉ ČASY

AKTUELL

Anne Jacobsová
alias Marie Lamballe
Kaviareň U anjela

ANNE JACOBSOVÁ

ALIAS MARIE LAMBALLE

KAVIAREŇ
U ANJELA

NOVÉ ČASY

AKTUELL

Dielo je autorsky chránené. Všetky práva, najmä rozmnožovať a rozširovať, rovnako ako právo prekladu, sú vyhradené. Žiadna časť tohto diela sa nesmie bez písomného súhlasu majiteľa autorských práv reprodukovať, spracovávať, rozmnožovať alebo rozširovať vo forme fotokópií, mikrofilmov a ani inými metódami použitia elektronických systémov ukladania do pamäte.

Táto kniha je fikcia. Všetky postavy, mená, charaktery, miesta a udalosti sú dielom autorkinej fantázie a akákoľvek podobnosť so skutočnými osobami, žijúcimi alebo mŕtvymi, s obchodnými záležitosťami, udalosťami alebo miestami je celkom náhodná.

Marie Lamballe: Kaviareň U anjela

Z nemeckého originálu Café Engel, ktorý vydalo vydavateľstvo Bastei Lübbe AG, Köln, Nemecko.

Copyright © 2019 Bastei Lübbe AG, Köln

All rights reserved.
Všetky práva vyhradené.

Translation © Elena Diamantová 2021

Cover photo © Buerosued

Redakčne upravila: PhDr. Adriana Oravcová
Sadzba a zalomenie: Samuel Ryba

Tlač: FINIDR, s. r. o., Český Těšín, Česká republika

Vydal AKTUELL vydavateľstvo, s. r. o., Bratislava, Slovenská republika
Slovak edition © AKTUELL 2021

ISBN 978-80-89873-32-6

PREDTÝM

HILDA

Wiesbaden 22. marec 1935

Jar prišla do mesta pomaličky. Na lúkach kúpeľného parku svietia žlté a fialové krókusy, zo zeme sa dvíhajú svetlozelené lístky narcisov. Na širokej Wilhelmstraße je teraz, okolo obeda, slabá premávka, ľudia sa prechádzajú popri obchodíkoch, niekoľko odvážlivcov sedí pri stolíkoch kaviarní a pri šálke kávy si užívajú predjarné počasie.

„Ideš so mnou?“ pýta sa kamarátky dvanásťročná Hilda.

Gisela zastane a napraví si remeň ťažkej školskej aktovky, ktorý sa jej zarezáva do pleca. Krátko sa zamyslí a ustarostene pokrúti hlavou. „Dnes nemôžem. Idem s mamou ku krajčírke, dá mi ušiť dvoje nových šiat.“

„Ty sa máš,“ vzdychne si Hilda. „Tvoja mama má pre teba vždy čas.“

„Pch,“ otrávene si odfrkne Gisela. „Rada sa s tebou vymením. Ty pôjdeš s mojou mamou ku krajčírke a ja si sadnem k tvojej mame do kaviarne *U anjela*.“

Hilde sa to nepozdáva. Po prvé, Giselina mama je veľmi prísna. A po druhé, Hilda by nevymenila ich kaviareň za nič na svete.

„Uvidíme sa zajtra...“ rozlúči sa Gisela.

„Maj sa... Dáš mi ráno opísať úlohu z počtov?“

„Pre mňa, za mňa...“

Gisela jej zamáva a kráča k Webergasse. Modrý svetrík prevesený cez aktovku jej povieva vo vetre ako plachta. Hilda pokračuje k rodinnej kaviarni, kde sa nad vchodom hojdá tučný anjeličok zo zlatistého plechu, s kávovou kanvičkou v ruke. Aj tam už sedí zopár hostí pri stolíkoch, ktoré Finka vyložila na chodník.

„Pozrimeže, Hilda...“ zvolá tučná žena v kožuchu. „Vyučovanie sa skončilo?“

To je pani Knaussová, mama vraví, že má veľa peňazí, preto k nej musí byť Hilda zdvorilá. Aj keď jej dáva hlúpe otázky, ako napríklad teraz.

„Áno, milostivá pani,“ odpovie a naznačí pukerlík.

Pani Knaussová sa blahosklonne usmeje a povie priateľke Ide, ktorá s kamennou tvárou zviaza šálku, že dnešné deti sa v škole takmer nič nenaučia. Priateľka prikývne. Aj mladý muž sediaci s nimi pri stole súhlasí s vyrieknutým názorom.

„Želáte si ešte niečo?“ opýta sa Hilda. Presne tak sa pýta aj servírka Finka. Hilda by strašne rada v kaviarni obsluhovala, ale to jej, žiaľ, nedovolí.

„Trikrát kávu s koňakom...“ objedná pani Knaussová a pochváli Hildu, že je usilovné dievčatko.

Plavovlasá Hilda s ňou v duchu súhlasí. Skôr ako vojde otáčacími dverami do kaviarne, zloží si z pleca školskú tašku. Raz sa jej stalo, že sa s aktovkou zasekla vo dverách. Aj vnútri ju pozdraví zopár hostí, do kaviarne *U anjela* chodí veľa štamgastov. Niektorí sa zastavia už predpoludní, dajú si kávu alebo pohár vína a prečítajú si noviny.

Hilda odzdraví a ide k presklenej vitríne so zákuskami, kde servírka Finka práve kladie na dva tanieriky čokoládovú tortu so šľahačkou.

„Tri kávy s koňakom von,“ skúsene hlási objednávku Hilda. Potom si sadne k stolíku vedľa vitríny a odloží aktovku, aby ju nebolo vidno. Nemala by si robiť úlohy v kaviarni, lebo mama si myslí, že je tam hlučno a Hilda sa nemôže sústrediť. Nie je to pravda. Kaviareň *U anjela* je podľa Hildy najlepšie miesto na svete na písanie domácich úloh. Obklopená tichým štrngotom riadu, cingotom lyžičiek a dezertných vidličiek, hovorom, mrmotom a smiechom hostí sa cíti nesmierne príjemne a domácky. A tie vône všade nokoľo! Čerstvo sparená káva, vôňa vanilky, horkých mandlí a čokolády, závan čerešňovice alebo koňaku, ba dokonca aj cigaretového dymu a novín... to všetko vytvára úžasnú, vzrušujúcu arómu kaviarne *U anjela*.

Hilda si z aktovky vyberie zošit na počty a ceruzku. Pred maminým pohľadom ju chránia torty vo vitríne a ocko si ju nevšíma, lebo práve prichádzajú operní speváci zo skúšky. Herci a hudobníci z divadla chodia vždy do kaviarne *U anjela*, všetci sú ockovi priatelia a cítia sa tu dobre.

Hilda si prehodí na chrbát plavé vrkoče, aby jej nezavadzali, a pustí sa do rátania. Pri ťažkom príklade sa zahľadí na biely plafón, očami sleduje posplietané ornamente a čoskoro príde na riešenie.

V počtoch je najlepšia v triede, nikomu to nejde tak rýchlo ako Hilde Kochovej. Zato sa trápi so slohmi, niekedy si musí nájsť pomoc.

„Tak čo, Hilda? Mama vie, že si tu?“

Servírka Finka okolo nej prejde s plnou táckou. Trikrát schwarzwaldská višňová torta, dvakrát tvarohovo-smotanová – to si objednali určite herci, tí si radi zamaškrtia. Operní speváci popoludní väčšinou nejedia, aby sa im večer dobre spievalo. Zato po predstavení sa prihrnú do kaviarne a napchávajú sa zemiakovým šalátom, plnenými vajíčkami, chlebičkami s lososom a podobnými dobrotami. Vtedy však musí ísť Hilda spať. Popoludní pozoruje, ako sa Marlena zvrta v kuchyni. Marlena je „bufetárka“ a Hildina najlepšia kamarátka, lebo jej zo všetkého dá ochutnať.

„Ty si moja ochutnávačka,“ vraví jej Marlena. „Zo všetkého musíš kúštiť okoštovať, inak to nemôže odísť z kuchyne.“

Marlena je malá, chudá dievčina so zelenkavými očami. Pri práci má na hlave šatku. Ukázala Hilde, ako sa pripravujú plnené vajíčka a ako sa krája údený losos. Šikmé tenučky rezy ostrým nožom...

„Je veľmi šikovná,“ povedala Marlena mame.

„Hlavne, že ťa nezdržiava pri práci,“ odpovedala jej mama.

Mama to ešte nevie, ale Hilda je pevne rozhodnutá, že sa stane šéfkou v kaviarni *U anjela*. S otcom sa už dohodla, povedal, že súhlasí.

„O desať rokov,“ usúdil. „Vtedy budeš plnoletá, zlatko. Potom to tu môžeš prevziať.“

Hilda si u ocka nikdy nebola istá, či na druhý deň nepovie niečo iné. Ocko je najlepší na svete, ale o všetkom rozhoduje mama. Tak je to v kaviarni a tiež hore v ich byte.

Zrazu sa v kaviarni zjaví mama a rozhliada sa. Dopekla. Vari jej Finka žalovala? To je teda podraz! Čosi také by Marlena neurobila...

Mama sa však nestará o Hildu, prejde k stolíku pri okne, kde sedí ocko s opernými spevákmi.

„Heinz, môžeš na chvíľku...“ zavolá naňho a ospravedlňujúco sa na hostí usmeje.

Ocko je dobre vychovaný, zaraz sa postaví a rodičia sa pri vitríne ticho rozprávajú.

„To nemôžem, Elsa. Už vôbec nie Maxa Pallenberga, ktorý minulý rok tak nešťastne zahynul...“

Hilda natrča uši. Speváka a herca Maxa Pallenberga pozná z fotografie, čo visí vo vedľajšej miestnosti. Samozrejme, aj s jeho podpisom. V kaviarni je na stenách veľa podobných fotiek, väčšina

z nich za sklom, niektoré podložené lepenkou. Mnohé snímky sú vyblednuté, ale ocko je na všetky pyšný a tvrdí, že sú pokladom kaviarne *U anjela*.

„Pallenberg môže zostať,“ šepká mama. „Ale Kortnera treba zvesiť. Aj Klauza Manna. Toho hned!“

„To je zbabelý oportunizmus, Elsa. Čo si o mne pomyslia moji priatelia?“

„Je to rozumné, Heinz! Ten chlap sedí vedľa v kúpeľnej hale aj s celou perepúťou. Len na skok od nás.“

„Ten človek má zmysel pre umenie, Elsa. Miluje divadlo...“

Hilda počuje, ako sa mama ticho smeje. Neznie to veselo, skôr trpko. „Kde žiješ? V krajine snov? Keby sem prišiel a uvidel na fotkách židovských umelcov, rozzúri sa a kaviareň nám zavrú. Tak je to.“

„Ach, Elsa...“

„Na Kortnera zavesím Gründgensa. A na Klauza Manna dám Richarda Straussa. August Bebel musí tiež zmiznúť.“

Ocko krútiac hlavou ustúpi. Dalo sa to čakať. „Bebela rád oželiem. Ale ostatní... Je to hanba!“

„Len to nechaj na mňa, Heinz.“

Mama pohladí ocka po líci, ten si zhlboka vzdychne a vráti sa k spevákom. Mama prechádza pohľadom po stene, z jednej fotky na druhú, a zastaví sa pri Hilde, ktorá nehybne sedí za stolom a predstiera, že tam nie je.

„Čo tu robíš, Hilda? Nevravela som ti, aby si si robila úlohy hore?“

Odpútať pozornosť je najlepšou obranou.

„Kto je v kúpeľnej hale, mami?“

Mama si vzdychne, Hilda má dojem, že sa jej nechce odpovedať.

„Führer. Adolf Hitler. Prišiel do Wiesbadenu.“

Jasné, spomenie si Hilda. V škole sa o tom rozprávali. Vraj je to pre mesto veľká česť, ako im povedal triedny učiteľ pán Kimpel.

„A príde aj sem k nám?“ Hilda je vzrušená. Keď zajtra porozpráva v triede, že führer bol u nich v kaviarni... všetci budú paf!

„Nie je to isté... možno príde... Kde sú chlapci? August musí vonku pozametať...“

Hilda pokrčí plecami, čo môže znamenať: netuším. Naozaj nevie, kde sú Willi a August práve teraz. Šli sa totiž bicyklovať. Do Biebriechu, na pozemok Ruperta Knaussa, kde je rybník so žubrienkami a dafniami. August má totiž akvárium.

Mama konečne nechá Hildu na pokoji a vráti sa k fotografiám na stenách. Robí to veľmi šikovne. Predstiera, že musí fotky oprášiť, viaceré odnesie, ale niektoré nevráti na miesto. Kým Hilda premýšľa, čo mama spraví s prázdnyimi miestami na stene, začuje, ako Axel Imhoff oproti pri stole nadšene zvolá:

„Ja som to vedel! To je najšťastnejší deň v mojom živote! Budem spievať Radamesa pred führerom... Panebože! Nemôžem tomu uveriť...“

Aha, pomyslí si Hilda. Keď Adolf Hitler pôjde večer do opery, určite príde aj k nim. Veď je to rovno oproti. Šibne pohľadom k spevákom, ktorí sú zrazu celí vzrušení. Dnes večer je na programe *Aida*. Od Verdiho. Hilda sa vyzná aj v operách, lebo od malička vyrastala v kaviarni medzi ľuďmi od divadla. Aj Addi Dobscher bude spievať, nie Radamesa, lebo nie je tenor, ale barytón. Addi je mohutný chlap s prešedivenými vlasmi a hlas má, akoby hovoril zo suda. Je však ozaj milý a býva tiež hore v dome.

„Či bude kvočať v divadle alebo nie, je mi celkom fuk,“ zvolá hlasno.

„Netáraj,“ zahriakne ho Sofia Künzelová. „Je s ním aj Goebbels. Možno sa dostaneš k filmu do Babelsbergu...“ Hlasno sa rozosmeje a Addi len odmietavo mávne rukou.

„Iba keby som bol krehké blondaté dievčatko...“ zaškerí sa Addi.

Aj Sofia Künzelová bude večer spievať. Vystúpi v úlohe Aidy, hoci je na tú rolu vlastne stará. A tiež pritučná. Ale keď stojí na javisku a spieva, budí dojem, že je mladučka. Hilda bola už viackrát v opere, pretože dostávajú voľné vstupenky. Je to tam nádherne, všade zlato a červený zamat. Ocko jej povedal, že v lôžni uprostred kedysi sedával cisár. Ale keď dávali *Majstrov spevákov norimberských*, Hilda jednoducho zaspala, lebo hudba bola nekonečná.

„Nerozumiem vám,“ rozčuľuje sa Axel Imhoff. „Ide predsa o česť. Spievať pred führerom je...“

Do kaviarne práve vchádza korepetitor Alois Gimpel a novinár Hans Reblinger. Pozdravia spevákov a vyzlečú si kabáty, potľapkajú Finku po okrúhlych bokoch a objedajú si kávu.

„Len pokoj. Už je zasa v hoteli *U ruže*. Vraj si chce oddýchnuť a prezliecť sa pred večerom. Pikolík vravel, že celý čas telefonuje...“

Tak asi nepríde k nim do kaviarne, pomyslí si sklamané Hilda. Mrkne popri čokoládovej torte do kuchyne a zistí, že Marlena je

už tam. Dopekla. Ešte musí napísať ten hlúpy sloh. „Prečo milujem rodné mesto...“ Čo si má normálny človek na tú tému vymyslieť? Pretože je Wiesbaden pekný? Ale aj Frankfurt je pekný. A keď si vyjdú autom na výlet do Taunusu – aj tam je krásne...

Rozhliadne sa po kaviarni. Hans Reblinger neprichádza do úvahy, vzrušene sa rozpráva s tenorom Axelom Imhoffom, dnešným Radamesom. Vzadu v kúte sedí celkom sama pri čaji a ovocnom koláči slečna Wemhönerová. Pracuje v divadle ako krajčírka, šije kostýmy. Aj ona býva hore v dome. Hoci má hrdzavé vlasy, Hilde sa zdá krásna. Taká krehká, s tajomnými očami. Ocko raz povedal, že slečna Wemhönerová má poriadne za ušami. Hilda uvažuje, či ju má poprosiť o pomoc, ale rozmyslí si to, lebo slečna určite onedlho odíde so spevákmi do divadla. Radšej osloví Eddiho Graffa. Je to herec a sedí pri vedľajšom stole s novinami pred nosom.

Hilda letmo pozrie vedľa, kde mama prevešiava obrazy, potom rýchlo vyberie zošit z aktovky a vykročí k Eddimu Graffovi. Skôr než k nemu dôjde, Eddi zloží noviny, akoby to tušil.

„Tak čo, Hilda,“ uskrnie sa. „Zasa vám dali dajaký hlúpy sloh?“

„Áno. Tentoraz ešte hlúpejší ako zvyčajne...“

„Tak si ku mne prisadni...“

Eddi Graff je starý, má takmer päťdesiat rokov, ale všetky ženy vo Wiesbadene ho zbožňujú. Vraj pre jeho prešedivené bokombrady. A pretože na javisku hráva vzrušujúce postavy. Podľa Hildy vyzerá Eddi Graff celkom normálne, a keď nehrá, je dosť nenápadný.

S okuliarmi na nose si prečíta nadpis v zošite.

„Prečo milujem rodné mesto...“ číta a krátko sa zamyslí.

„Čo sa už o tom dá napísať?“ vzdychne si Hilda.

„Nuž,“ usmeje sa Eddi. „Predstav si krásny letný deň. Máš voľno. Čo by si robila?“

„Šla by som sa kúpať. Dolu k rieke. Alebo by som si postavila v záhrade stan. Alebo sa šla do parku člnkovať...“

Hneď má hlavu plnú nápadov. Kúpila by si cukríky a lízanky. S kamarátkami by sa túlili po starom meste. Mohla by sa bicyklovať pri Rýne... Sú tu aj vinice... zámok Biebrich. A takisto kúpeľný park s veľkým rybníkom. Samozrejme Wilhelmstraße s platanmi. A predovšetkým kaviareň *U anjela*. Tá je vo Wiesbadene najdôležitejšia. Eddi jej pomôže usporiadať si myšlienky, a už jej to ide. Čoskoro má popísanú celú stranu, potom ešte polovicu druhej. Hilde sa zdá, že to stačí. Keď napíše priveľa, narobí veľa chýb.

„Ďakujem,“ usmeje sa na Eddiho Graffa. „Je to od vás milé. Teraz viem, že mám toto mesto rada, a prečo.“

„Veru,“ súhlasí Eddi. „Šťastní sú všetci, ktorí tu sú doma.“

Smutne sa usmeje a oprie sa na stoličke. Speváci sediaci pri okne práve vstávajú a obliekajú si kabáty. Zberajú sa do divadla. Addi Dobscher podrží kabát Júlii Wemhönerovej, ocko podá kožušinovú stólu Sofii Künzelovej a naznačí pl'uvnutie cez ľavé plece. „Zlomte väz...“

Hilda bleskovo vopchá zošit do aktovky. V kuchyni si Marlenu čosi šepká s Finkou. Sú celé rozrušené, ani si nevšimnú, že Hilda vošla do kuchyne.

„Včera mi to povedal,“ šepká Marlenu. „Už má lodné lístky. Po zajtra sa poberie za veľkú mláku. Do New Yorku.“

„Kto?“ opýta sa Hilda.

„Eddi Graff. Volal aj Wemhönerovú, ale ona nechce... odísť z Nemecka.“

Hilda nič nechápe. Prečo by odchádzal? Práve jej tvrdil, že je šťastný, že je tu doma.

„Lebo sú Židia,“ vysvetlí jej Finka. „Židia sú naše nešťastie.“

„Nehovor tej malej nezmysly!“ zahriakne ju Marlenu.

LUIA

Veľkostatok Tiplitz pri Marienburgu¹, Východné Prusko. Apríl 1938

V tomto roku nastanú veľké zmeny – povedala to stará mama na Silvestra, keď liali olovo, a meravo sa zahľadela do plameňov v kozube. Luisa nemá starú mamu rada, a je to vzájomné. Napriek tomu si vnučka myslí, že veštbá by sa mohla splniť. Súvisí to s oblohou. Luisa ešte nikdy predtým nevidela takú nádhernú hru oblakov na širom nebi, také krásne sa meniace farby a tvary rýchlo letiacich mračien. Keď im Joschka ráno pomáhal osedlať kone, obloha akoby bola pokrytá sivastým žilkovaným mramorom: hustá drobná hmota, na východe červenkasto rozžeravená.

„Ako láva, čo vychrlil mohutný Vežuv,“ poznamenal Oskar, ktorý sa cez prázdniny musí učiť, aby sa dostal na gymnázium v Gdansku. „Sopka ňou pokryla mesto Pompeja a všetci, čo tam žili, sa zadusili a zhoreli...“

Veľavravne kývne Luise a vysadne na koňa. Kobyla Leni zaspätkuje, akoby sa chcela postaviť na zadné, ale Oskar ju má pod kontrolou. Sedemnásťročný mládenec jazdí od raného detstva, podobne ako jeho starší brat Jobst, a štrnásťročná Luisa sedela na trakénskom koni už ako štvorročná. Ocko jej povedal, že tieto ušľachtilé zvieratá chovajú na statku Tiplitz dlhé roky a predávajú ich do celého sveta. On však na koňa nevysadne, nanajvýš si vyjde v koči, aj to len za pekného počasia. Zato vedie starej mame účtovníctvo. Keď ho hľadajú, takmer vždy ho nájdu v knižnici.

„To mesto sa volá Pompeje, nie Pompeja,“ poznamená Jobst krútiac hlavou. „Chlapče, chlapče, len netrep na skúške také nezmysly!“

Oskar sa zamračí – je ctižiadostivý a hnevá ho, že nemá dobrú pamäť. Pre člena rodu Kammovcov je maturita vecou cti, potom ho

¹ Marienburg – v súčasnosti Malborg v severnom Poľsku (pozn. prekl.)

čaká dôstojnícka kariéra. Vedomosťami z histórie však chcel urobiť dojem hlavne na sesternicu Luisu. A Jobst ho pred ňou strápnil.

„Také šepľety nie sú dôležité...“ zavrčí.

„Jasné, krpec...“

Medzitým Luisa vysadla na koňa. Krásna hnedá Flavia podupkáva na mieste. Zlostne fučiac odrazila neohrabaný pokus valacha Balduina o zblíženie.

Jobst energicky pritiahne koňovi uzdu. „Nezabudni, môj milý, že si valach,“ prehodí s úškrnom.

Luisa je na čele malej skupiny, obaja mladí muži ju s odstupom nasledujú. Veľkostatok má tri krídla, uprostred sa dvíha impozantný tehlový panský dom. Pred ním sa rozkladá starostlivo udržiavaný trávnik s bielymi lavičkami, sochami a kvetinovými záhonmi, kde sa môžu prechádzať domáce dámy s hosťami. Vpravo sa nachádzajú stajne, ľavé krídlo tvoria dve vozovne na koče a automobily panej statku, za nimi sú obydlia pre služobníctvo.

Skupinka cvála po širokom piesčitom chodníku pozdĺž trávniku, ktorý vpredu pri múre zahýna vľavo k bráne. Mladí jazdci mlčky hľadia na premenlivú rannú oblohu, na ktorej sa na východe ako cez jemnú tmavú záclonu predralo slnko. Scéna odohrávajúca sa vysoko medzi oblakmi je nádherná a odstrašujúca zároveň, zdá sa, akoby ktosi vysekal do nebeskej klenby štrbinu, z ktorej tryská žeravé svetlo.

„Ohromujúce, však?“ poznamená Jobst.

Luisa prikývne. Kým vjdú z brány a pokračujú po ceste k jazeru, pozoruhodné nebeské divadlo sa skončilo a celú oblohu zaleje ranné svetlo. Krajina pod ňou je poväčšine rovinatá. Šíre polia so svetlozelenou jarnou pokrývkou, sýtozelené lúky, ktoré vďaka dostatku vlahy čoskoro zbudujú. Ďalej vzadu sú tmavé lesy s prevládajúcimi bukmi, dubmi a borovicami, kde sa na jeseň konajú poľovačky.

Luisa je stále vpredu, popchne kobyľu a nechá ju chvíľu cváľať. Na chrbte vníma pohľady bratrancov, je to nový štekľivý pocit. V januári dovŕšila štrnásť rok. Telo sa jej počas niekoľkých týždňov zmenilo, má drobné špicaté prsia a tenký pás. Dostala aj menzes, čo jej matka roky predpovedala a teraz nad dcérou vzdychá, ale Luisa je pyšná, že sa stala ženou. Je príjemné, keď Oskar a Jobst, ktorí trávajú na statku veľkonočné prázdniny, hľadia na ňu s rešpektom a záujmom. V minulosti „malú“ radi podpichovali, zavše si z nej aj hnusne ťahovali, no teraz Luisa cíti, že má nad oboma

mládenkami moc. Nepatrí k dievčatám, ktoré svoju moc zneužívajú, ale je príjemné ju vnímať a vyskúšať. Dnes ráno si na vychádzku nezastrčila dlhé čierne vlasy pod čiapku, nechala ich rozpustené. Vejú jej vo vetre ako hodvábná smútočná zástava. Keď ich nápor vetra priveľmi rozvíri, oboma rukami hrivu šikovne skrúti dovedna. Dobré vie, že vietor ich onedlho znovu rozfúka.

Napriek blížiacej sa jari je ešte chladno. Pred ústami a pred nozdrami koní povieva biely opar, v hlbších brázdach sa trbliece inovatka. Je apríl a nie je vylúčené, že krajinu znovu zakryje snehová prikrývka. Z lesnej pôdy ako na protest vykúka množstvo veterníc podobných jemným bielym obláčikom. Drobné kvietky sa musia poponáhľať, pretože len čo na stromoch vypučia listy, nebudú mať dostatok svetla.

Keď sa v diaľke objaví rieka Nogat, Luisa zastaví kobylu a obzrie sa za oboma mládenkami.

„Hnala si sa ako blesk, Lujzička,“ uškrnie sa Oskar. „Tučný Balduin je už ustatý, však, Jobst?“

Jobst pritiahne koňovi uzdu, tvári sa nahnevane. Joschka valacha prekrmoval, a teraz Balduin nevládze držať krok so svojimi dcérami Leni a Flaviou.

„Pozrite!“ zvolá Jobst, aby od svojho koňa odpútal pozornosť. „Na rieke vysekávajú ľadové kryhy. Je to strašne namáhavé. Poriadne sa pritom zapotia...“

Zima bola tuhá, na riekach a jazerách sa vytvorila hrubá vrstva ľadu. Keď na jar nastane odmäk, vietor ženie ľad k brehom, z kryh sa tvoria belavé haldy a voda za mrazivých nocí znovu zamŕza. Dedinčania sa do kryh pustia pílkami a sekerami, rozrežú ich na kusy a uložia do podzemných ľadovní, kde vydržia celé mesiace. Ľad do chladničiek mešťanov je v lete dobrý obchod. V tomto kraji je drsný život, zimy sú dlhé a mrazivé, obdobie sejby a žatvy je krátke. Najmä vidiečania to nemajú ľahké, preto využívajú každú príležitosť niečo si privyrobiť.

Traja mladí ľudia sa chvíľu prizerajú rezačom ľadu pri práci, rukami si clonia oči pred slnkom, ktoré ovládlo sivasté ranné nebo. Nad krajinou sa vznášajú belavé oblaky, ich tiene pohádzajú lúky a role, vytvárajú vždy nové, čudesné podoby. Na lúkach pri brehu rieky sa zhromaždili vodné vtáky: labute, kačky a husi. Povedľa od-dychuje kolónia bocianov, majú namierené na sever. Onedlho sa nad krajinou objavia žeriavy. Luisa miluje ich hlasný krik, ráno ju

často zobudí, vtedy beží k oknu a sleduje ich let na oblohe. Letia v klinovitých formáciách, šípka mávajúca krídlami a smerujúca k cieľu, ktorý im diktuje inštinkt. Luisa sa už ako malé dievčatko túžila k nim pridať, bez ohľadu na to, kam cesta povedie a čo ju na nej postretne.

„Zájdeme k rieke?“ opýta sa chlapcov.

„Môžeme,“ súhlasí Jobst. Je najstarší z trojice a väčšinou určuje trasu rannej vychádzky. „A potom popri lese späť.“

V diaľke vidieť hrdý hrad Marienburg, červenkastú stavbu z pálených tehál, žiariacu v láskavých lúčoch raného slnka. Pôvodne slúžil ako pevnosť Rádu nemeckých rytierov proti útočiacim pohanom, teraz je baštou Východného Pruska proti nepriateľom z východu – Poliakom, Čechom a Rusom. Tak to Luise vysvetlil ocko. Za takmer všetko, čo vie z dejín a geografie, vďačí ockovi. Naučil ju aj čítať a písať, aj rátať a dával jej knihy, ktoré mala prečítať. Stará mama často lamentovala, že „úbohý Johannes“ venuje toľko času a síl na také zbytočnosti, pretože ocko býva často chorý a musí sa šetriť. Sedí v kresle s dekou na kolenách, alebo si dokonca musí lahnúť do postele. Vtedy ho Luisa nesmie obťažovať. Zavše sa k nemu tajne vkradla, ticho pri ňom sedela, akoby ho chcela chrániť. Raz ju stará mama pristihla a za trest ju na celý deň zamkla do vykachličkovanej miestnosti v pivnici, kde na jeseň sťahujú z kože a vyvrhujú divinu. Stará mama nie je dobrá žena. Má rada len svojho syna Johanna a možno ešte vnukov Oskara a Jobsta. Na dcéru, tetu Ingrid, je veľmi prísna, a k Luisinej mame sa správa ako k slúžke. Stará mama je skutočne zlá. Za svoje hriechy raz isto bude pykať v pekle.

Nedostanú sa tesne k brehu rieky, lebo na ceste sú hlboké blatisté mláky pokryté tenkou vrstvou ľadu. Skôr ako sa s koňmi vydajú na cestu späť, ešte raz sa pozrú na Marienburg. Na jednom štíte veje červená zástava s hákovým krížom.

„Hrad nemeckej mládeže,“ posmešne povie Jobst. „Smiešne!“

„Prečo?“ nechápe Luisa.

Pred rokom by jej Jobst na takú otázku odpovedal nejakým hlúpym žartom. Teraz ju však berie vážne.

„Pretože je to plebs,“ vysvetlí jej a pohrdavo si odfrkne. „Kadejakí odkundesi, nevzdelanci. Presne ako v armáde. Človek by neveril, kto všetko sa vo wehrmachte môže stať dôstojníkom. Hocijaký niktoš – hlavne, že má ,správne presvedčenie.“

Odplúje si, obráti valacha a vyrazí na spiatočnú cestu. Oskar za ním a Luisa na chvoste. Je zamyslená, snaží sa pochopiť, čo Jobsta roztrpčilo. Zrejme zasa ide o národných socialistov, teda náckov, ako ich stará mama opovržlivo nazýva. Všetci v rodine nimi pohrdajú. Luisa má dojem, že to súvisí s ich nešľachtickým pôvodom. Stará mama a všetci jej priatelia a príbuzní pochádzajú zo šľachtických rodov, sú hrdí na svojich predkov, na vysokých dôstojníkov, ktorí v rozličných bitkách položili život za vlasť. Šľachta je súdržná, jej členovia sa sobášia medzi sebou, zo synov sa stanú dôstojníci alebo prevezmú rodičovské panstvo. Niekedy jedno aj druhé.

Stará mama vravieva, že za cisára šľachta ešte niečo znamenala. Luisa sa ocka opýtala, čo tým stará mama myslí, a on jej vysvetlil, že za čias cisárstva sa vysoké štátne úrady udeľovali len členom šľachtického stavu. Aj dôstojníci, od generála po poručíka, boli šľachtici.

Ak Luisa dobre porozumela Jobstovým slovám, teraz môžu vysoké miesta zastávať aj iní ľudia. Plebs, ako ich nazval Jobst. Odkundesí. Luisa chápe, že Jobst je nahnevaný. Minulý rok začal vojenský výcvik a jeho cieľom je dôstojnícka dráha. Isto mu nie je príjemné, keď tam stretne kadejakých odkundesov. Náckovia sú pochybné typy. Výnimkou je Adolf Hitler, toho Oskar aj Jobst obdivujú. Konečne rázne vymietol Ríšsky snem a vyhnal z neho všetky strany. Oskar to nedávno spomínal a Jobst s ním súhlasil.

Nebo sa zrazu zdá vyššie, belasosť tmavšia, oblaky malátne plávajú, akoby boli z hebkej vlny. Vlnený chumáčik zavše zastrie slnko, zmierni mihavý ranný svit, no vzápätí ho zasa uvoľní, aby jasne zažiarilo. Les je priesvitný, len tmavé borovice zadržiavajú ranné lúče, na bukoch sa z červenkastých pukov kde-tu derú krehké lístočky. Počuť horlivý tlkot ďatľa. Na lúkach ležia veľké mláky, ľadová vrstva sa na slnku roztopila. Teraz sa v nich pária žaby, v potokoch a jazerách sú ich tisíce. Večer sa ich kvákanie nesie až k veľkostatku.

„Budúci rok už možno budem práporčíkom,“ vraví Jobst bratovi. „Čaká ma prvý dôstojnícky bál. To je veľká sláva, a nielen kvôli tancovačke. Spoznám tam ľudí, nadviažem kontakty. Bez nich to nejde...“

„Keby som už mal za sebou tú hnusnú maturitu,“ vzdychne si Oskar. „Wehrmachtu sa nebojím. Dobrý pôvod sa presadí, plebs nemá šancu...“

Jej bratranci dvíhajú nos poriadne vysoko. Obaja sa podobajú na svojho otca, plukovníka von Kamma, ktorého Luisa videla iba

dva alebo tri razy, lebo málokedy sprevádza manželku, keď príde navštíviť jej mamu na panstvo Tiplitz. Plukovník je nižší, zavalitý, má plavé, nakrátko pristrihnuté vlasy a široký nos. Pokiaľ sa Luisa pamätá, je celkom prívetivý, iba so starou mamou sa nepohodne. Podistým preto sa ich sídlu vyhýba. Plukovník von Kamm je jedným z mála mužov, ktorí aj jej mame bozkajú ruku. A starú mamu to zlostí.

Luisa sa na mamu často hnevá. Niekedy dokonca vybuchne, čo ju neskôr mrzí. Ale neznáša, že si mamička nevyprosí, ako sa k nej správajú. Najmä stará mama jej nadá ako slúžtičke, dokonca aj pred hosťami. Viackrát ju dokonca udrela. Stará mama sa k svojej neveste správa slušne, len keď je pritom ocko. Väčšinou však predstiera, akoby tam mama ani nebola. Ocko mamičku ľúbi, nechce, aby ju urážali. Je však chorľavý, zdržiava sa buď v spálni, v knižnici alebo v obývacej izbe, nemôže ju vždy ochraňovať. Dokonca aj služobníctvo vie, že môžu mamu znevažovať a odvrávať jej, keď domáci pán nie je nablízku.

Je to však mamina vina. Je priveľmi zbabelá a nevie sa proti starej mame presadiť. Ustúpi, podriadi sa, dovoľí, aby jej všetci skákali po hlave. A pretože nemá ani štipku odvahy, odskáče si to aj Luisa.

„Nesmieš ocka rozčúliť, Lujzička,“ vravieva jej mama. „Nie je to dobré pre jeho srdce. Ocko má choré srdiečko, musí sa šetriť.“

Luisa si od malička našla spôsob, ako sa presadiť. Aby dosiahla svoj cieľ, musí byť bystrá, vždy v strehu a vystihnúť správny okamih. Dievčatá v kuchyni sú hlúpe, každá má svoje slabé miesto a Luisa to vie využiť. Teta Ingrid si potrpí na komplimenty, treba vychváliť jej husté hodvábné vlasy alebo moderné kostýmy, čo jej šijú v Gdansku. Ale predovšetkým je pyšná na Oskara a Jobsta. Tetu Ingrid si získa každý, kto vychváli jej dvoch synov. Oskar alebo Jobst možno Luisu pozvú na veľkolepý dôstojnícky bál – ale to je veľmi odvážne želanie. V každom prípade sa o to bude snažiť. Získať si treba aj pána inšpektora Jordana, ktorý riadi práce na veľkostatku a vždy s nimi obeduje. Je to vysoký šlachovitý muž, málo rozpráva a prikyvuje na všetko, čo povie stará mama. Keď Luisa pri stole stvára drobné žartíky, uškrnie sa a niekedy na ňu žmurkne.

Len stará mama sa nedá získať žiadnou lešťou. Luisa ani nemá chuť líškať sa jej, ako to skúšajú slúžky. Srdce starej mamy je zamknuté v ocelevej skrinke a kľúče od nej má len ocko.

Keď sa v dialke objaví veľkostatok, obloha je zasa tmavá. Na obzore sa prevažujú sivé monštrá. Strašné – zima sa vracia! Úbohé